

Sistem certificiranja znanj za člane svetov delavcev

V Združenju svetov delavcev Slovenije (ZSDS) smo se že pred leti odločili za uvedbo **systema certificiranja temeljnih znanj za člane svetov delavcev** s katerim želimo dvigniti strokovno usposobljenost članov za opravljanje njihovih soupravljalških funkcij ter izboljšati splošno raven kakovosti sodelovanja delavcev pri upravljanju v Sloveniji. S sklepom Skupščine ZSDS, ki je že leta 2007 sprejela še zadnji potreben dokument - **Pravilnik o certificiranju** so stekle zaključne priprave in s prvim rednim izobraževanjem smo začeli v novembru 2008. Od takrat naprej dvodnevne programe z naslovom **»temeljni tečaj za člane svetov delavcev«**, ki so podlaga za pridobitev certifikata, redno organiziramo dvakrat letno – v spomladanskem in jesenskem terminu, zanimanje zanje pa je vse večje. V nadaljevanju na kratko predstavljamo razloge, cilje, namen in minimalni obseg znanj ter druge pogoje za pridobitev »certifikata ZSDS«.

Ocena stanja in razlogi za uvedbo sistema certificiranja

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU), ki po ocenah strokovnjakov spada med boljše tovrstne predpise v Evropi ter svetu, je bil v Sloveniji sprejet že leta 1993, kar sicer štejeemo za začetek razvoja sodobne industrijske demokracije pri nas, čeprav razmere in rezultati različnih raziskav na tem področju kažejo, da **sistem delavskega soupravljanja v praksi še ni v celoti zaživel**.

Med najverjetnejše razloge, ki predstavljajo **glavno oviro za hitrejše uveljavljanje sistema delavskega soupravljanja** in kažejo, da slovenska podjetja in slovenska država še ne znajo (ali ne želijo?) izkoristiti številnih prednosti takšnega »poslovnega partnerstva« (delodajalcev in delojemalcev), vsekakor lahko uvrstimo:

- *nerazumevanje ali celo nepoznavanje (poslovnega) bistva delavskega soupravljanja – tako na strani delodajalcev kot tudi na strani delojemalcev;*
- *pomanjkljivosti oz. nedoslednosti slovenske normativne ureditve na tem področju, kar zlasti velja za ZSDU;*
- *skoraj popolna odsotnost institucionalnega (državnega) spremljanja uresničevanja določil ZSDU v praksi (nadzor, evidence, vsebina delovanja...) in*
- *neusposobljenost oz. nezadostna usposobljenost delavskih predstavnikov za opravljanje svojih funkcij.*

Še posebej nas v obravnavanem primeru zanima prav **zaskrbljujoče stanje na področju strokovne usposobljenosti članov svetov delavcev (SD)**, na kar pa lahko odločilno vplivamo že z ustreznimi ukrepi v okviru dejavnosti ZSDSP (tudi z uvedbo sistema certificiranja).

Nesporo je namreč, da učinkovito sodelovanje delavcev pri upravljanju v današnjih razmerah zahteva precej visoko strokovno usposobljenost članov SD, tako s področja delovnega in korporacijskega prava, kakor tudi s področja poslovnih financ, organizacije, komuniciranja in drugih upravljaljskih vsebin. Na to je očitno mislil tudi zakonodajalec in zato seveda ni nenavadno, da že sam ZSDU zagotavlja vsakemu članu SD pravico do najmanj 40 plačanih ur letno za izobraževanje, potrebno za učinkovito delo SD.

Vse te in še številne druge razloge smo torej upoštevali pri vzpostavljanju »sistema certificiranja temeljnih znanj za člane svetov delavcev«, s katerim želimo uveljaviti tudi načelo, da **izobraževanje ni le pravica, temveč predvsem izjemno pomembna dolžnost slehernega člana sveta delavcev.**

Poslanstvo, cilji in namen certificiranja

V ZSDS se že od samega začetka delovanja zavedamo izjemnega pomena ustreznega znanja, s tem pa tudi nujnosti izobraževanja in usposabljanja delavskih predstavnikov za učinkovito sodelovanje pri upravljanju, reševanju organizacijskih problemov, pravočasnem odzivanju na nenehne spremembe ter uspešnem uveljavljanju delavskih interesov v posameznem podjetju. Zato smo že med svoje temeljno poslanstvo zapisali, da bomo organizirali celovit sistem specializiranih izobraževanj in usposabljanj za člane SD.

V tem smislu se tudi sistem certificiranja znanj za člane SD nanaša na konkretno realizacijo poslanstva in prizadevanj za doseg predvsem **štirih temeljnih ciljev**, in sicer:

- *postopno zagotoviti, da bodo vsi člani SD obvladali vsaj dogovorjen minimalni obseg znanj in veščin, potrebnih za učinkovitejše opravljanje svoje funkcije;*
- *omogočiti vsem članom SD, ki bodo to želeli, pridobitev ustrezne listine – potrdila o usposobljenosti v okviru sistema certificiranja znanj, organiziranega znotraj ZSDSP;*
- *sistem certificiranja postaviti v funkcijo kadrovanja za članstvo v SD (certifikat kot prednost pri kandidiranju in pogoj za opravljanje funkcije) ter*
- *zagotoviti vsem članom SD tudi druge pogoje za permanentno usposabljanje.*

Sistem certificiranja v ZSDS je torej namenjen predvsem vsem članom SD, pa tudi drugim delavskim predstavnikom v podjetjih in naj bi prispeval k izboljšanju njihove lastne učinkovitosti ter hitrejšemu razvoju organizacijske participacije zaposlenih, s tem pa tudi k večji organizacijski učinkovitosti samih podjetij.

Minimalni obseg znanj in drugi pogoji za pridobitev certifikata

S certificiranjem želimo **povečati strokovno usposobljenost članov SD** v skladu z vnaprej določenim izobraževalnim programom oz. minimalnim obsegom potrebnih znanj kot pogoj za opravljanje funkcije.

Katalog obveznih izobraževalnih vsebin in okvirni program t.i. »temeljnega tečaja za člane SD« je predhodno že potrdilo Predsedstvo ZSDSP.

Pogoj za pridobitev potrdila o obvladovanju potrebnega **minimalnega obsega znanj** je torej udeležba na ustreznem strokovnem izobraževanju, ki je sestavljen iz naslednjih vsebinskih področij:

- 1. Upravljanje gospodarskih družb ter vloga predstavnikov delavcev v upravi in nadzornem svetu oz. upravnem odboru*
- 2. Osnove sistema delavskega soupravljanja in vsebina dela sveta delavcev*
- 3. Vloga sveta delavcev pri načrtovanju in spremljanju razvojnih ter finančnih ciljev gospodarske družbe*
- 4. Kadri, organizacija, pravna varnost zaposlenih in komuniciranje*

Obseg in izvajanje Temeljnega tečaja za člane SD

Program »temeljnega tečaja za člane SD« obsega dva izobraževalna dneva. Ob zaključku vsake posamezne teme je izvedeno tudi testiranje predelane snovi, ki služi kot podlaga za izdajo certifikata - potrdila o usposobljenosti člana SD.

ZSDS se zavezuje, da bo v sodelovanju z ustreznimi izobraževalnimi institucijami zagotovilo:

- da se bo specializirani izobraževalni program (»temeljni tečaj za člane SD«) izvajal najmanj dvakrat letno, bodisi v paketu ali po posameznih ciklikih ter
- da bo preko celovitega sistema obveščanja in drugih promocijskih ukrepov udeležba na teh izobraževanjih dostopna vsem zainteresiranim delavskim predstavnikom.

Prejemnik potrdila o usposobljenosti za člana sveta delavcev se po pridobitvi potrdila s podpisom posebne pisne zaveze **obveže k spoštovanju Etičnega kodeksa članov SD in k nadaljnjemu izobraževanju na področju delavskega soupravljanja**. Imetniki potrdila so vpisani v register certificiranih članov svetov delavcev, ki je javno dostopen na www.delavska-participacija.com.

Prizadevanja v prihodnje

Nadalje se bo ZSDS z ustreznimi priporočili in drugimi aktivnostmi prizadevalo, da bodo vsi SD ta »certifikat« **vključili v svoje poslovnik kot enega izmed pogojev za kandidiranje oz. opravljanje te funkcije**. V tem smislu naj bi se poslovniki SD dopolnili z določbami, po katerih:

- je praviloma lahko za člana SD izvoljen le kandidat, ki je že opravil obravnavani »temeljni tečaj za člane SD« ali se v naprej s posebno pisno izjavo zaveže (hkrati s soglasjem k kandidaturi), da bo potrdilo o ustrezni usposobljenosti pridobil najkasneje v roku enega leta po izvolitvi;
- imajo SD ter drugi upravičeni predlagatelji pravico in načeloma tudi dolžnost predlagati odpoklic tistega člana SD, ki ne izpolni svoje zaveze iz prejšnje alineje;

- se ukrepi oz. sankcije za nepridobitev certifikata iz razlogov na strani člana SD podrobno opredelijo v tistem delu poslovnika, ki govori o odgovornosti članov SD itd.

Za potrebe spremljanja in koordinacije izvajanja »certificiranja« ter nadaljnega permanentnega izobraževanja bo ZSDS v prihodnje po možnosti vzpostavilo tudi posebno evidenco vseh novoizvoljenih članov SD, s čimer bo omogočen bolj neposreden kontakt in lažje usklajevanje ustreznih izobraževalnih terminov.

K A T A L O G TEMELJNIH ZNANJ ZA ČLANE SVETOV DELAVCEV

1. Osnove sistema delavskega soupravljanja in vsebina dela sveta delavcev

- *Predstavitev sistema delavske participacije (delavskega soupravljanja)*
- *Kaj moramo vedeti o podjetju in gospodarski družbi?*
- *Slovenski model delavske participacije in vloga sveta delavcev v podjetju*
- *Razmerje med sindikalnimi in voljenimi delavskimi predstavništvi*
- *Kako se lotiti priprave kvalitetnega programa dela sveta delavcev v podjetju?*

Priporočena literatura in viri:

Mato Gostiša: Participativni management – Sodobna teorija in praksa organizacijske udeležbe zaposlenih v svetu in pri nas, ČZP Enotnost in Studio participatis, Ljubljana, 1996

Mato Gostiša: Splošni priročnik za delavsko soupravljanje- spremenjena in dopolnjena izdaja, Studio participatis, Kranj, 1999

Ichak Adizes, idr.: Človeku prijazno in uspešno vodenje, Panta Rhei – Sinteza, Ljubljana, 1996

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU-UPB1), Uradni list RS, št. 42/1993, 56/2001 in 26/2007

Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD), Uradni list RS, št. 56/1999

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (ZSDUEDD), Uradni list RS, št. 28/2006

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadruga (ZSDUEZ), Uradni list RS, št. 79/2006

Zakon o evropskih svetih delavcev (ZESD), Uradni list RS, št. 59/2002

Etični kodeks članov svetov delavcev, Združenje svetov delavcev slovenskih podjetij (ZSDSP),

<http://www.delavska-participacija.com/html/eticnikodeks.html>

2. Upravljanje gospodarskih družb ter vloga predstavnikov delavcev v upravi in nadzornem svetu oziroma upravnem odboru

- *Osnovne značilnosti kapitalskih družb (delniška družba, povezane družbe, združitev, preoblikovanje in prevzemi družb)*
- *Razvoj dvotirnega in enotirnega sistema upravljanja gospodarskih družb ter temeljna razmerja med organi vodenja in/ali nadzora*
- *Najpomembnejše novosti pri upravljanju gospodarskih družb po ZGD-1*
- *Osnove stečajnega, insolventnega in prava vrednostnih papirjev*
- *Vloga, pristojnosti in način dela nadzornega sveta in upravnega odbora ter odgovornost posameznih članov*

- *Položaj predstavnikov delavcev v nadzornem svetu in upravnem odboru*
- *Sodobni trendi pri upravljanju gospodarskih družb – déležniška koncepcija kot podlaga nove družbene odgovornosti podjetij*

Priporočena literatura in viri:

Rado Bohinc, Borut Bratina, Hilda Marija Pivka: Pravo gospodarskih družb, FDV, Ljubljana, 1999
Rado Bohinc, Borut Bratina: Upravljanje korporacij, FDV, Ljubljana, 2005
Šime Ivanjko, Marijan Kocbek: Korporacijsko pravo, Pravni položaj gospodarskih subjektov, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, GV Založba, Ljubljana, 2003
Aleksandra Kanjuro-Mrčela: Lastništvo in ekonomska demokracija, FDV, Ljubljana, 1999
Uredba (EC) 2001/2157 o Statutu evropske družbe – Societas Europea (SE)
Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Uradni list RS, št. 42/2006
Zakon o prevzemih (Zpre-1), Uradni list RS, št. 79/2006
Zakon o trgu vrednostnih papirjev s komentarjem (ZTVP-1), Uradni list RS, št. 114-4831/2006
Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji s komentarjem (ZPPSL), Uradni list RS, št. 52/1999

3. Vloga sveta delavcev pri načrtovanju in spremljanju razvojnih ter finančnih ciljev gospodarske družbe

- *Načrtovanje poslovanja družbe, organizacijskih in tehnoloških sprememb ter kadrovske politike*
- *Finančno planiranje in zakon o finančnem poslovanju podjetij*
- *Vsebinska analiza bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza finančnega izida in izkaza gibanja kapitala*
- *Vsebina poslovnega poročila*
- *Finančna analiza: kaj razkrivajo posamezni kazalniki?*
- *Razprava o letnem poročilu – priložnost za svet delavcev!*
- *Kontroling in notranja revizija*
- *Načela in pomen slovenskih računovodskih standardov (primerjava z mednarodnimi računovodskimi standardi)*

Priporočena literatura in viri:

Danijel Pučko: Strateški management, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2004
Franc Koletnik: Kontroling, EPF, Maribor, 1996
Goeffrey Holmes, Alan Sugden, Paul Gee idr.: Interpretacija poslovnih poročil in računovodskih izkazov, GV Založba, Ljubljana, 2005
Slovenski računovodski standardi 2006, Uradni list RS, št. 118/2005 in 10/2006
Zakon o finančnem poslovanju podjetij, Uradni list RS, št. 54/1999 in 110/1999

4. Kadri, organizacija, pravna varnost zaposlenih in komuniciranje
a) Organizacija in kadri

5. *Splošno o organizaciji, poslovanju in kadrovanju*
6. *Sodobni pristopi za učinkovito organiziranje podjetja (organizacijske spremembe, strategije in proces oblikovanja organizacije, organizacijska kultura in organizacijska uspešnost)*
7. *Sistemizacija delovnih mest oziroma vrste del v luči ZDR-A*
8. *Praktični vidik sodobnega kadrovanja (planiranje, zaposlovanje, zmanjševanje - odpuščanje in »razporejanje« kadrov)*

9. *Vloga delavskih predstavništev (svet delavcev in sindikat-i) pri oblikovanju organizacije in kadrovanju*
 - b) Pravna varnost zaposlenih**
10. *Vloga delavskih predstavništev (svet delavcev in sindikat-i) pri urejanju delovnih razmerij in zagotavljanju pravne varnosti zaposlenih po ZDR in ZSDU*
11. *Oblike in način delovanja delavskih predstavništev pri zagotavljanju pravne varnosti zaposlenih*
12. *Preprečevanje in razreševanje sporov o sodelovanju delavcev pri upravljanju – po ZSDU (pravni vidik, priprava pisnih vlog, praktični primeri)*
 - c) Komuniciranje sveta delavcev v podjetju**
13. *Vloga in cilj internega komuniciranja*
14. *Komunikacijsko »omrežje« sveta delavcev*
15. *Sistem internega komuniciranja sveta delavcev*
16. *Program internega komuniciranja sveta delavcev*

Priporočena literatura in viri:

Franc Belčič: Proces zaposlovanja kadrov, Založba Moderna organizacija, FOV, Kranj, 2002

Dana Mesner Andolšek: Organizacijska kultura, GV, Ljubljana, 1995

Bogdan Kavčič: poslovno komuniciranje, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1999

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR), Uradni list RS, št. 42/2002

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih (ZDR-A), Uradni list RS, št. 103/2007

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU-UPB1), Uradni list RS, št. 42/1993, 56/2001 in 26/2007